

Danijela V. Babić

Univerzitet u Beogradu
Filološki fakultet
Katedra za Germanistiku*

Dorijan F. Hajdu

Univerzitet u Beogradu
Filološki fakultet
Katedra za Germanistiku**

**PREZENT I KONSTRUKCIJA SKA + INFINITIV KAO SREDSTVA ZA
ISKAZIVANJE FUTURSKIH PREDIKACIJA U SAVREMENOM ŠVEDSKOM JEZIKU**

Pregledni naučni rad
UDC 811.113.6'366.581
811.113.6'367.625+811.113.6'367.625.41
811.113.6'366.584
<https://doi.org/10.18485/kkonline.2021.12.12.2>

Poput svojih srodnika iz germanske grupe jezika, švedski jezik ne poznaje morfološki markiran glagolski oblik koji signalizuje da je jedna predikacija buduća u odnosu na trenutak govora, te se u njemu u cilju iskazivanja futurskih predikacija upotrebljavaju druga jezička sredstva. Predstojanje jedne predikacije u vremenu može se tako u iskazima signalizovati prezentom u sadejstvu sa odgovarajućim (van)rečeničnim kontekstom, te pomoću složenih glagolskih konstrukcija *ska* + *infinitiv*, *kommer (att)* + *infinitiv* i *tänker* + *infinitiv*. Svako od ovih jezičkih sredstava podrazumeva pak određene specifičnosti koje uslovljavaju i određene specifičnosti konteksta u kome se upotrebljavaju. Kao predmet istraživanja u ovom radu izdvajamo (futureski) prezent i konstrukciju *ska* + *infinitiv*, u prvom redu zato što se oni pokazuju kao najfrekventnija sredstva za iskazivanje futurskih predikacija u savremenom švedskom jeziku. Ispitivanju podvrgavamo niz primera odgovarajućih švedskih (pretežno) prostih rečenica, kako bismo, u prvom redu, detaljnije ispitali upotrebu futurskog prezenta i konstrukcije *ska* + *infinitiv* kao sredstva za iskazivanje budućih predikacija u savremenom švedskom jeziku, a zatim i doneli zaključke koji bi ukazali na dalje pravce istraživanja kako ovih, tako i drugih sredstava za iskazivanje futurskih predikacija u savremenom švedskom jeziku.

Ključne reči: švedski jezik, futurske predikacije, prezent, *ska* + *infinitiv*, gramatika skandinavskih jezika, skandinavistička lingvistika

1. Uvod

U savremenom švedskom jeziku nema specifičnog glagolskog oblika morfološki obeleženog tako da signalizuje da je jedna predikacija lokalizovana u vremenskoj sferi budućnost, što je karakteristika koju švedski jezik deli sa svojim srođnicima iz germanske grupe jezika. Za izražavanje jedne predikacije kao predikacije koja u

* Filološki fakultet, Studentski trg 3, 11 000 Beograd, Srbija; e-mail: danijela.babic@fil.bg.ac.rs

** Filološki fakultet, Studentski trg 3, 11 000 Beograd, Srbija; e-mail: dorijan.hajdu@fil.bg.ac.rs

vremenu sledi za trenutkom govora, govorniku švedskog jezika na raspolaganju pak stoje druga jezička sredstva, počev od prezenta upotrebljenog u specifičnom rečeničnom ili vanrečeničnom kontekstu, do složenih glagolskih konstrukcija u kojima se pomoćni glagoli *ska*, *kommer (att)* i *tänker* kombinuju sa infinitivom punoznačnih glagola. Nijednu od ovih mogućnosti govornik švedskog jezika ne može, međutim, koristiti bez određenih restrikcija, budući da svaka od njih podrazumeva određene specifičnosti koje se odražavaju na njenu upotrebu u odgovarajućim sintaksičko-semantičkim i pragmatičkim kontekstima. Present kao sredstvo za izražavanje futurskih predikacija podrazumeva tako po pravilu upotrebu u onom kontekstu koji nalaže njegovo tumačenje kao futurskog prezenta, dok složene glagolske konstrukcije *ska + infinitiv*, *kommer (att) + infinitiv* i *tänker + infinitiv* u najvećem broju slučajeva podrazumevaju kontekst koji se „slaže“ sa leksičko-semantičkim osobenostima njihovih pomoćnih glagola. Specifičnosti sredstava za iskazivanje futurskih predikacija u savremenom švedskom jeziku, a naročito složenih glagolskih konstrukcija, odražavaju se i na izražavanje stepena subjektivnog opredeljenja govornika prema propozicionom sadržaju iskaza – iskazi sa predikacijom u futurskom prezentu se u ovom smislu poimaju kao modalno najneutralniji iskazi o budućnosti, dok upotreba bilo koje od konstrukcija za izražavanje futura u iskazima podrazumeva napuštanje objektivnog određenja govornika prema budućoj predikaciji i ulazak u domen temporalno-modalnog iskazivanja budućih predikacija.

Na narednim stranicama fokusiraćemo se na detaljnije ispitivanje futurskog prezenta i konstrukcije *ska + infinitiv* kao sredstava za iskazivanje budućih predikacija u savremenom švedskom jeziku. Ispitivanje baziramo na više od dve stotine primera odgovarajućih, pretežno prostih švedskih rečenica, od kojih je veći broj ekscerpiran iz elektronskog korpusa *KORP* švedskog jezika te ilustruje upotrebu datih sredstava u različitim stilskim registrima švedskog jezika, a jedan manji broj ekscerpiran iz zbirke gramatičkih vežbanja odnosno konstruisan u cilju jasnijeg ilustrovanja tipske upotrebe datih sredstava u švedskom jeziku.

Futurski present i konstrukciju *ska + infinitiv* izdvajamo kao predmet našeg istraživanja iz dva razloga – oni se ističu se kao najfrekventnija sredstva za iskazivanje budućih predikacija u savremenom švedskom jeziku, a istovremeno predstavljaju i ona takva sredstva koja se po pitanju modalnosti mogu označiti kao najudaljenija: u onoj meri u kojoj je moguće govoriti o odsustvu subjektivnog opredeljenja govornika prema propozicionom sadržaju iskaza o budućim predikacijama, futurski present se doživljava kao najobjektivnije tj. modalno

najneutralnije, a konstrukcija *ska + infinitiv* kao modalno najiznijansiranije sredstvo za iskazivanje budućeg vremena u savremenom švedskom jeziku.

Iako svesni da se, s obzirom na modalna značenja glagolskih vremena, u novijim lingističkim istraživanjima više insistira na jednom integrativnom prikazivanju kategorija tempusa i modusa, u radu biramo da temporalna i modalna značenja ipak nešto jasnije odeljujemo, budući da prikaz sredstava za iskazivanje budućih predikacija koji je detaljnije sistematizovan i prikazan na jedan prijemčiviji način kakvom ovde težimo po pravilu izostaje u literaturi na i o švedskom jeziku.

2. Present

Present se uobičajeno ističe kao ono sredstvo koje se u cilju označavanja jedne predikacije kao buduće u savremenom švedskom jeziku koristi najfrekventnije (v. npr. Holmes & Hinchliffe, 1994 i 1997, Teleman, Hellberg & Andersson, 1999), i to u onakvom kontekstu koji nalaže njegovo tumačenje kao futurskog. Budući da koristeći present u ovakvim slučajevima govornik švedskog jezika najavljuje događaje koje smatra izvesnim u budućnosti, futurski present se doživljava kao ono sredstvo za signalizovanje budućih predikacija koje je najneutralnije po pitanju stepena subjektivnog opredeljenja govornika prema propozicionom sadržaju iskaza.

Kako bi u prezentu iskazana predikacija bila protumačena kao buduća, tj. da bi present u kome je ona iskazana bio protumačen kao futurski, prateći rečenični ili vanrečenični kontekst po pravilu sadrži onaj element ili elemente koji jasno signalizuju da realizovanje predikacije tek predstoji u vremenu.

a) U okviru rečeničnog konteksta, za tumačenje prezenta kao futurskog uobičajeno odgovara vremenski adverbijal koji svojim leksičko-semantičim odlikama upućuje na budućnost:

(1) Olle **kommer** med tåget *i morgon kväll*. (FÖB, 1994: 121)

Ule dolazi vozom *sutra uveče*.

(2) Vi **reser** till Island *i höst*. (KORP)

Putujemo na Island *na jesen*.

(3) Jag **skriver** *snart* mera. (KORP)

Pišem više *uskoro*.

(4) Vi **pratar** om det *i morgon*. (KORP)

Pričaćemo o tome *sutra*.

(5) Jag **läser** uppsatserna i morgon

Čitaću zadatke sutra. (konstr.)

(6) Tåget **är** i Stockholm om en timme. (AÖB, 1996: 50)

Voz je u Stokholmu za sat vremena.

b) Datu ulogu u rečeničnom kontekstu može pak odigrati i neki drugi rečenični konstituent odgovarajućih leksičko-sematičkih karakteristika; takav je slučaj u primerima (6)–(8) u kojima datu ulogu igra konstituent koji sadrži leksemu *nästa* (*naredni, sledeći*), odnosno u primerima (9) i (10), u kojima glagol *bli* (*postati*) zahvaljujući svojoj inherentnoj perfektivnosti¹ nalaže tumačenje predikacije kao futurske:

(7) *Nästa tävling är* i Kuala Lumpur. (KORP)

Naredno takmičenje je u Kuala Lumpuru.

(8) Vi **håller** *nästa möte* på kontoret. (konstr.)

Sledeći sastanak držimo u kancelariji.

(9) Jag **tar** *nästa buss*. (KORP)

Idem *sledećim autobusom*. (KORP)

(10) Det **blir** en besvärlig men nödvändig process [...]. (KORP)

Biće to jedan mukotrpan, ali neophodan proces.

(11) Det **blir** snö i hela södra Sverige [...]. (KORP)

Biće snega u čitavoj južnoj Švedskoj.

Švedski jezik dopušta svakako i različite kombinacije datih konstituenata, što za rezultat između ostalog može imati i dodatno signalizovanje futuralnosti predikacije:

(12) *Nästa konferens hålls* i Chicago om två år. (KORP.)

Sledeća konferencija održava se u Čikagu za dve godine.

(13) *Snart blir* det ändringar här på bloggen. (KORP)

Uskoro će biti nekih promena ovde na blogu.

¹ Zahvaljujući svojoj inherentnoj perfektivnosti, pojedini švedski glagoli i glagolske konstrukcije (poput npr. *somna* (*zaspati*), *hitta* (*naći*), *få reda på* (*saznati*)) u svom prezentskom obliku pokazuju jasnu tendenciju ka futurskom tumačenju: *Han somnar nog*. (OTB, 1995: 131) / *On će najverovatnije zaspati*; *Det får han inte reda på*. (OTB, 1995: 132) / *On to neće saznati*. Ovo naročito važi za glagol *bli* (*postati*) – kako npr. navodi Dal (Dahl, 2020), prezentski oblik glagola *bli* često se doživljava gotovo kao futurski oblik glagola *vara* (*biti*).

c) U vanrečeničnom kontekstu za tumačenje prezenta kao futurskog mogu odgovarati različiti faktori koji nalažu tumačenje predikacije kao buduće. Upotreba prezenta u ovakvim iskazima najčešće je omogućena činjenicom da se on koristi u kontekstu u kome je svim akterima u komunikaciji jasno da se iskaz ne odnosi na situaciju aktuelnu u trenutku govora, već na situaciju koja tek predstoji u vremenu:

(14) Hej då! Jag **ringer**. (AÖB, 1996: 50)

‘Ajde čao! Zovem te.

(15) Mamma, jag **går ut** en sväng! (konstr.)

Mama, idem malo napolje!

d) Bliska ovoj upotrebi je i uobičajena upotreba prezenta za signalizovanje predikacija koje neposredno predstoje u vremenu, a koje u iskazima tog tipa često prati i prilog *nu* (*sada*):

(16) Se upp, *nu* **faller** trädet! (RS, 2017: 130)

Pazi, drvo pada!

(17) Titta, *nu* **lyfter** planet! (RS, 2017: 130)

Gledaj, avion poleće!

(18) *Nu* **lyfter** vi! (KORP)

Polećemo!

Sprovedena analiza upotrebe prezenta u cilju označavanja buduće predikacije u savremenom švedskom jeziku potvrđuje dominantnu „neutralnost“ prezenta, i to, kako uočavamo, ne samo u domenu stepena subjektivnog opredeljenja govornika prema propozicionom sadržaju iskaza u kojima se on javlja, već i po pitanju njegovog kombinovanja sa različitim tipovima subjekata, koji, kako ispitani primeri svedoče, mogu u tom slučaju biti i animatni i inanimatni. Zaključujemo tako da se futurski present u savremenom švedskom jeziku pokazuje kao ono sredstvo za iskazivanje futurskih predikacija koje se može označiti i kao „modalno neutralno“, i kao nediskriminativno u pogledu animatnosti subjekata s kojima se u iskazima kombinuje.

Na kraju segmenta ukazujemo i na to da je naše ispitivanje obuhvatilo jedan broj mahom tipskih primera švedskih iskaza sa futurskim presentom, te da bi jedno

buduće opsežnije ispitivanje, u čijem bi fokusu bili samo iskazi sa futurskim prezentom, moglo ukazati i na potencijalne tendencije odnosno pravilnosti u distribuciji (in)animatnih subjekata u različitim iskazima ovoga tipa, te doprinelo još detaljnijem istraživanju uticaja (in)animatnosti subjekta prilikom izbora sredstava za iskazivanje budućih predikacija u svim tipovima švedskih futurskih iskaza.

3. Konstrukcija *ska* + *infinitiv*

U iskazima najfrekventniju složenu glagolsku konstrukciju za iskazivanje futurskih predikacija u savremenom švedskom jeziku predstavlja konstrukcija *ska* + *infinitiv*², koja je rezultat spoja prezentskog oblika pomoćnog glagola *skola* i infinitiva punoznačnog glagola.³

Konstrukcija *ska* + *infinitiv* predstavlja temporalno-modalnu konstrukciju, budući da njen pomoćni glagol i u okviru konstrukcije ovoga tipa predominantno zadržava svoje leksičko-semantičke karakteristike. Dati pomoćni glagol predstavlja, naime, polisemantičan glagol koji, osim što može signalizovati futuralnost, signalizuje i različite tipove i stepene modalnosti. Primera radi, u iskazu poput (a) *Nu ska du städa ditt rum! (Sad ima da središ sobu!)* upotrebom pomoćnog glagola *ska* signalizuje se naredba govornika, u iskazu (b) *Du ska prata med honom så att han inte tar illa upp. (Treba da pričaš s njim kako ti ne bi zamerio.)* snažna preporuka, a u iskazu poput (c) *Jag ska göra det. (Uradiću to.)* pak namera govornika da u budućnosti izvrši neku radnju. S obzirom na date karakteristike švedskog pomoćnog glagola *skola*, njegove srpske prevodne ekvivalente u prvom redu predstavljaju pomoćni glagoli *morati*, *trebati* i *hteti*.

U onim iskazima u kojima govornik švedskog jezika konstrukciju *ska* + *infinitiv* koristi za iskazivanje buduće predikacije, ona, dakle, uz temporalnu, uobičajeno sadrži i određenu modalnu komponentu.

² Dati zaključak izveden je na osnovu nalaza do kojih je došao Hilpert (2006), koji je, ispitujući frekventnost različitih švedskih konstrukcija za iskazivanje futura na korpusnoj bazi švedskog jezika, ustanovio da je konstrukcija *kommer (att) + infinitiv* manje frekventna od konstrukcije sa *ska* i od futurskog prezenta, odnosno da je *tänker + infinitiv* kao futurska konstrukcija znatno ređe zastupljena od svih ostalih konstrukcija za iskazivanje futura.

³ Švedski pomoćni glagol *skola* ima i drugi prezentski oblik *skall* (čije je skraćenje rezultiralo oblikom *ska*), koji u konstrukciji *skall + infinitiv* u jednom broju iskaza takođe može signalizovati futursku predikaciju. Budući da se *skall* pak u savremenom švedskom jeziku doživljava kao formalniji (među mlađom populacijom čak i kao arhaičan) oblik, mahom rezervisan za više stilske registre (pre svega za administrativni stil), u ovom radu ispituujemo samo futurske konstrukcije sa glagolom *ska*, budući da se upravo ovaj prezentski oblik glagola *skola* doživljava kao uobičajen te stilski nemarkiran.

3.1. *ska + infinitiv* u iskazima sa animatnim subjektom

a) Intencionalnost predstavlja onu komponentu značenja futurske konstrukcije *ska + infinitiv* koja se izdvaja kao njegova primarna modalna komponenta. Govornik švedskog jezika poseže, naime, za ovom konstrukcijom onda kada je u velikoj meri siguran u obistinjenje sadržaja propozicije svog iskaza, tj. onda kada želi da iskaže sopstveni plan, nameru ili odluku da u budućnosti ostvari neku radnju, kao i onda kada želi da se raspita o postojanju plana, namere ili odluke za ostvarenje neke buduće radnje kod svog sagovornika.

Budući da iza ovakve upotrebe konstrukcije *ska + infinitiv* stoje bilo govornici švedskog jezika bilo njihovi sagovornici kao živa bića i svesni vršioi radnji, ona se izuzetno često javlja u izjavnim rečenicama sa animatnim subjektom u 1. licu, odnosno u upitnim rečenicama⁴ sa animatnim subjektom u 2. licu:

(19) Jag **ska gå** till banken och ta ut pengarna efter jobbet. (RS, 2009: 52)

Otići ću do banke da podignem novac posle posla.

(20) Jag **ska träffa** ett par gamla skolkamrater. (PTF, 2001: 28)

Videću se s par starih drugara iz škole.

(21) Jag **ska ge tillbaka** alla pengar jag har lånat. (RS, 2009: 52)

Vratiću sav novac koji sam pozajmio.

(22) Vi **ska beställa** en ny teve på nätet. (RS, 2009: 52)

Naručićemo novi TV preko neta.

(23) Vi **ska åka** till Danmark på semester. (+46, 1997: 204)

Ići ćemo u Dansku na odmor.

(24) Vad **ska du göra** i morgon? (PTF, 2001: 28)

Šta ćeš da radiš sutra?

(25) **Ska du gå** på någon konsert eller festival i sommar? (KORP)

Hoćeš li ići na neki koncert ili festival na leto?

(26) Och hur **ska du ta reda på** det? (Strandberg, 2015: 97)

A kako ćeš to da saznaš?

⁴ Naglašavamo da se navedeno tiče upravo pitanja sa animatnim subjektom u 2. licu, budući da upotreba konstrukcije *ska + infinitiv* u izjavnim rečenicama sa subjektom u 2. licu u prvi plan najčešće ističe njenu modalnu značenjsku komponentnu; upor. tako s gorepomenutim primerima *Nu ska du städa ditt rum! – Sad ima da središ sobu!, Du ska prata med honom så att han inte tar illa upp. – Treba da pričaš s njim kako ti ne bi zamerio, te s Ni ska vara där kl. 5. – Treba/Morate da budete tamo u 5 sati.*

b) Intencionalnost kao modalna komponenta futurske konstrukcije *ska + infinitiv* može biti prisutna i u iskazima s animatnim subjektom u 3. licu. Iz ovakvih iskaza, međutim, osim plana, namere ili odluke subjekta da u budućnosti realizuje neku radnju, moguće je iščitati i primoranost subjekta da datu radnju u budućnosti ostvari usled odluke nekog drugog lica. Iskazi ovog tipa mogu stoga, uz intencionalnost odnosno umesto nje, signalizovati i obligatornost ostvarenja jedne buduće predikacije od strane subjekta. Da li je subjekat u iskazima ovoga tipa vođen svojom ili tuđom voljom, tj. da li iskazi ovoga tipa, osim futuralnosti, iskazuju intencionalnost ili obligatornost, često je teško razlučiti bez šireg konteksta s kojim su upoznati svi učesnici u komunikaciji.

(27) Min dotter **ska studera** till läkare. (FÖB, 1994: 122)

Moja ćerka će studirati medicinu. →

a) ćerkina namera, odluka ili b) moja odluka

(28) Marko **ska bo** i London en vecka. (AÖB, 1996: 50)

Marko će boraviti u Londonu nedelju dana. →

a) Markova namera, odluka ili b) odluka npr. Markovog poslodavca

(29) Hon **ska gå** i pension i år. (konstr.)

Ona će otići u penziju ove godine. →

a) njena namera, odluka ili b) zakonska obaveza

Kako analizirani primeri svedoče, modalna značenja intencionalnosti odnosno obligatornosti jasno su izražena u iskazima sa futurskom konstrukcijom *ska + infinitiv* i animatnim subjektima. U cilju što jezgrovitijeg sumiranja upotrebe futurske konstrukcije *ska + infinitiv* u iskazima s animatnim subjektom, te u cilju što jasnijeg isticanja prožimanja temporalnih i modalnih značenjskih komponenta konstrukcije *ska + infinitiv* u njima, poslužićemo se Dalovom (Dahl, 2020) uputom da se *ska* u futurskoj konstrukciji uglavnom koristi onda kada se govori o nečemu što je neko odlučio.

3.2 *ska + infinitiv* u iskazima sa inanimatnim subjektom

S obzirom na frekventnost upotrebe futurske konstrukcije *ska + infinitiv* u iskazima s animatnim subjektima, a posebno kada se u vidu ima njena zastupljenost u iskazima sa subjektom u 1. licu jednine kao svesnim bićem koje donosi odluke i pravi planove za budućnost, može se steći utisak da je futurska konstrukcija *ska +*

infinitiv nekompatibilna sa inanimatnim subjektima. Ona zaista u brojnim slučajevima to i jeste, kako npr. svedoče iskazi poput */?*Bussen ska komma om fem minuter. (Autobus će stići za pet minuta.)*, */?*Det ska regna i morgon. (Sutra će padati kiša.)* i slični, kakve neretko proizvode neizvorni govornici švedskog jezika. Iako razumljivi, iskazi poput ovih izvornim govornicima švedskog jezika u najmanju ruku zvuče čudno, s obzirom da ostavljaju utisak namere autobusa da stigne odnosno kiše da pada u nekom trenutku u budućnosti.⁵

Uprkos, međutim, utisku o nemogućnosti kombinovanja futurske konstrukcije *ska* + *infinitiv* i inanimatnih subjekata, veliki broj iskaza u kojima se data futurska konstrukcija javlja u kombinaciji upravo sa njima isključuje donošenje zaključka o inkompatibilnosti futurske konstrukcije *ska* + *infinitiv* i inanimatnih subjekata. Moguće je, na primer, iskaze poput *Bussen ska komma om fem minuter* i *Det ska regna i morgon*, prethodno označene kao u najmanju ruku upitne, upotrebiti u kontekstu koji u potpunosti otklanja njihovu upitnost. Ako, primera radi, date iskaze upotrebimo u (vanrečeničnom odn. rečeničnom) kontekstu poput: *Jag har kollat SL:s hemsida. Bussen ska komma om fem minuter. (Proverila sam na sajtu Stokholmskog gradskog saobraćaja. Autobus će stići za pet minuta.)* odn. *Det ska regna i morgon, sa de på TV (Sutra će padati kiša, rekoše na TV-u)*, koji ukazuje na to da se u njima pozivamo na informaciju (tj. plan, nameru, odluku) koja dolazi iz nekog drugog izvora, poput npr. dispečera u prvom odnosno meteorologa u drugom iskazu, onda oni postaju gramatički i semantički sasvim prihvatljivi. Primeri poput:

(30) Mötet **ska hållas** i Stockholm, bland annat av säkerhetsskäl.
(KORP)

Sastanak će se održati u Stokholmu, između ostalog i iz bezbednosnih razloga.

(31) Soffan **ska stå** i vardagsrummet. (KORP)

Sofa će stajati u dnevnoj sobi.

(32) **Ska** tåget **komma** i tid? (KORP)

Hoće li voz doći na vreme?

⁵ Dodatne ilustracije radi, skrećemo pažnju i na primer *Ett regnområde ska under morgondagen dra in över södra Götaland. (Kišne padavine će tokom sutrašnjeg dana zahvatiti južni Jotaland.)* koji u svom članku o načinima iskazivanja budućeg vremena u švedskom jeziku navodi Dal (Dahl, 2020), komentarišući da se upotrebom *ska* u ovakvom iskazu stiče utisak da je nekakav bog vremenskih prilika odlučio da pošalje kišne padavine.

predstavljaju tako gramatički i semantički sasvim korektne iskaze u švedskom jeziku, po našem mišljenju pre svega zato što se buduće predikacije u njima mogu poimati kao proistekle iz plana, namere ili odluke nekog svesnog agensa.

O nespornoj kompatibilnosti futurske konstrukcije *ska + infinitiv* i inanimatnog subjekta naročito jasno svedoče i zaključci do kojih je došao Hilpert (2006) ispitujući punoznačne glagole koji se najfrekventije kombinuju s pomoćnim glagolima u švedskim futurskim konstrukcijama. U svom istraživanju Hilpert, naime, ustanovljava da se u futurskoj konstrukciji *ska + infinitiv* kao punoznačni glagoli najčešće javljaju glagoli *bli (postati)*, *ske (desiti se, dogoditi se)* i *göra (činiti, raditi)*, od kojih prva dva snažno favorizuju kombinovanje upravo s inanimatnim subjektima. Hilpert dalje zapaža da inanimatnost subjekata u iskazima sa glagolima *bli* i *ske* isključuje interpetacije intencionalnosti i obligatornosti u korist futurske interpetacije iskaza s ovim punoznačnim glagolima, te navodi: „The fact that the two most distinctive verbs exclusively encode futurity suggests that the *ska V* construction is first and foremost a future marker, despite its pervasive polysemy [...] Although it is the case that many examples have modal overtones, these results strongly suggest that future usage is not a marginal phenomenon“ (Hilpert, 2006: 158). U skladu s rezultatima svog istraživanja, za futursku konstrukciju *ska + infinitiv* Hilpert naposljetku izvodi i sledeći zaključak: „The *ska V* construction typically goes along with the general verbs *bli* ‘become’ and *ske* ‘happen’, which favor inanimate subjects and thus mainly encode futurity. So despite the many modal uses of *ska*, it has to be conceded that it has become a fully grammaticalized future marker“ (Hilpert, 2006: 169).

Navode koji podupiru ovakav Hilpertov zaključak uočavamo i u različitim gramatikama savremenog švedskog jezika. Tako npr. Holms i Hinčlif (1994, 1997) iznose: „In the third person *ska*, ‘will’, ‘shall’ often indicates simple future, i.e. it is merely temporal, especially when the subject is impersonal“ (Holmes & Hinchliffe, 1994: 295) odnosno: „*Ska + infinitive* often indicates intention and is often found with a personal subject [...] Notice, however, that *ska + infinitive* may on occasion be objective when used with an impersonal subject“ (Holmes & Hinchliffe, 1997: 128); isto tako, u *Svenska Akademiens grammatik*, najiscrpnijoj gramatici savremenog švedskog jezika, uočavamo sledeću opservaciju: „Isključivo futursko značenje *skall* ima i u izvesnim leksikalizovanim spojevima, naročito u *det skall bli + opisni pridev*“ (Teleman et al., 1999: 249) [prevod D.B.].

Budući da detaljno ispitivanje stepena gramatikalizacije konstrukcije *ska + infinitiv* kao čisto futurskog markera u švedskom jeziku izlazi iz okvira našeg rada, ovoga puta koristimo priliku da na datu temu skrenemo pažnju. te ukažemo na jedan od mogućih pravaca daljeg ispitivanja ove švedske futurske konstrukcije. Ono što ovom prilikom možemo pak reći jeste da primeri iz našeg korpusa u kojima nalazimo futursku konstrukciju *ska + bli/ske* u kombinaciji s inanimatnim subjektom, svakako sugerišu dominantnost temporalne nad modalnom komponentom značenja u brojnim iskazima ovoga tipa, a naročito u iskazima modela *Det ska bli (Biće) + imenička / pridevska sintagma* (primeri 33–37), što je, zapažamo, pre svega u skladu s opservacijom koju iznose Teleman et al. (1999).

(33) Det **ska bli** mat, fika och lekar. (KORP)

Biće hrane, kafe i igara.

(34) Det **ska bli** tävling i alla fall. (KORP)

U svakom slučaju će biti takmičenja.

(35) Det **ska bli** val i Haiti under våren. (KORP)

Na Haitiju će se tokom proleća održati izbori. (dosl. Biće izbora na Haitiju tokom proleća.)

(36) Det **ska bli** intressant det här! (KORP)

Ovo će biti zanimljivo!

(37) Fy fan vad gott det **ska bli** med buffé. (Strandberg, 2015: 40)

Brate, ala će biti uživanja u švedskom stolu.

(38) Allt **ska bli** till stoft [...] (KORP)

Sve će se pretvoriti u prašinu.

(39) Det **ska ske** gradvis till 2018. (KORP)

To će se odvijati postepeno do 2018.

(40) Resan **ska ske** i början av december [...] (KORP)

Putovanje će se obaviti početkom decembra.

Na kraju ispitivanja sprovedenog u ovom segmentu iznosimo sumarni zaključak da švedska futurska konstrukcija *ska + infinitiv* predstavlja temporalno-modalnu konstrukciju kompatibilnu kako sa animatnim tako i sa inanimatnim subjektima, karakterističnu po tome što u iskazima sa animatnim subjektima uz temporalnu ima i jasno izraženu modalnu značenjsku komponentu, koja se pak u iskazima sa inanimatnim subjektima vrlo često povlači u drugi semantički plan, ostavljajući više

prostora temporalnoj značenjskoj komponenti konstrukcije; ovo „povlačenje“ modalnog značenja pred temporalnim značenjem konstrukcije ponekad je uočljivo do te mere da se u određenim slučajevima može govoriti i o čisto temporalnom značenju konstrukcije *ska + infinitiv*, te o njenom mogućem označavanju kao u potpunosti gramatikalizovanog futurskog markera u savremenom švedskom jeziku.

Uz ovaj sumarni zaključak pridružujemo i naš tentativni zaključak da (in)animatnost subjekta u iskazima sa futurskom konstrukcijom *ska + infinitiv* može predstavljati presudni faktor kako u procenjivanju semantičke i gramatičke prihvatljivosti datih iskaza, tako i u procenjivanju stepena temporalnosti odnosno modalnosti date konstrukcije; naročito u ovoj potonjoj instanci, naše ispitivanje ukazuje na to da u iskazima sa futurskom konstrukcijom *ska + infinitiv* udaljavanje od overtnog animatnog subjekta (a naročito od 1. lica kao svesnog agensa) te približavanje inanimatnom subjektu, često podrazumeva i povlačenje modalne pred temporalnom značenjskom komponentom date konstrukcije, što bi se moglo označiti i kao očekivano, s obzirom da se modalne komponente iskaza poput odluka, namera ili planova po prirodi stvari u prvom redu pripisuju određenom svesnom agensu.

4. Sažetak i zaključak

U fokusu našeg ispitivanja bili su iskazi u kojima se u savremenom švedskom jeziku futurski present odnosno konstrukcija *ska+infinitiv* javljaju kao ona jezička sredstva koja govornici švedskog jezika koriste u cilju iskazivanja futurskih predikacija.

Sprovedeno istraživanje pokazalo je da se u savremenom švedskom jeziku present uobičajeno upotrebljava kao sredstvo za iskazivanje budućih predikacija u onim iskazima koji sadrže različite tipove rečeničnih konstituenata koji zahvaljujući svojim leksičko-semantičkim specifičnostima signalizuju tumačenje presenta kao futurskog. Present je u istu svrhu moguće upotrebiti i u onim iskazima u kojima sličnog konstituenta nema, pod uslovom pak da je vanrečenični kontekst takav da podrazumeva upućenost aktera u komunikaciji u to da se predikacija ne tumači kao aktuelna u trenutku govora već kao predikacija koja tek predstoji u vremenu. Ispitani iskazi ukazali su i na to da se futurski present uopšteno gledano pokazuje kao nediskriminativan u pogledu kombinovanja s animatnim odnosno inanimatnim subjektima, te da on predstavlja modalno najneutralnije sredstvo za označavanje budućih predikacija u savremenom švedskom jeziku.

Sprovedeno istraživanje glagolske konstrukcije *ska + infinitiv* kao futurske konstrukcije u savremenom švedskom jeziku je u prvom redu pokazalo da je ova konstrukcija temporalno-modalna, i uopšteno gledano indiskriminativna u pogledu animatnosti odnosno inanimatnosti subjekata s kojima se u iskazima kombinuje. Detaljnije ispitivanje pokazalo je pak da futurska konstrukcija *ska + infinitiv* u iskazima sa animatnim subjektom ima izraženu modalnu komponentnu (intencionalnosti odnosno obligatornosti), koja se pak u iskazima sa inanimatnim subjektom često povlači pred njenom temporalnom komponentom, u jednom broju iskaza čak i do te mere da se otvara mogućnost posmatranja futurske konstrukcije *ska + infinitiv* kao u potpunosti gramatikalizovanog futurskog markera. Sprovedeno ispitivanje sugerše i mogući zaključak da (overtna odnosno kovertna) (in)animatnost subjekta u iskazima sa futurskom konstrukcijom *ska + infinitiv* igra važnu ulogu kako u doživljavanju semantičke i gramatičke (ne)prihvatljivosti datih iskaza, tako i u procenjivanju temporalno-modalnih komponenata ove konstrukcije u iskazima švedskog jezika.

Naposletku, naš tentativni zaključak o značaju (in)animatnosti subjekta za (ne)restriktivnost upotrebe, odnosno za pitanje stepena gramatikalizovanosti konstrukcije *ska + infinitiv* kao futurskog markera u savremenom švedskom jeziku, upućuje nas na moguće dalje pravce ispitivanja kako ove, tako i drugih futurskih konstrukcija u savremenom švedskom jeziku. Podrobnije ispitivanje iskaza sa konstrukcijom *ska + infinitiv* i inanimatnim subjektima moglo bi tako ustanoviti stepen gramatikalizovanosti date konstrukcije kao čisto futurskog markera u savremenom švedskom jeziku, a (in)animatnost subjekta mogla bi poslužiti kao osnova za ispitivanje (ne)restriktivnosti upotrebe konstrukcije *ska + infinitiv* u iskazima o budućim predikacijama; isto tako, ispitivanje uticaja (in)animatnosti subjekta moglo bi predstavljati osnovu ispitivanja (ne)restriktivnosti upotrebe i ostalih švedskih futurskih konstrukcija u iskazima o budućim predikacijama, a ovo bi, uz jedno iscrpnije ispitivanje (in)animatnosti subjekta u iskazima sa futurskim prezentom, naposletku moglo dovesti i do međusobnog obuhvatnog poređenja te sistematičnog i detaljnog prikaza svih sredstava za iskazivanje futurskih predikacija u savremenom švedskom jeziku.

Izvori

- KORP – KORP, elektronski korpus švedskog jezika [on-line]. Dostupan na:
<https://spraakbanken.gu.se/korp>
- +46 – Gull, M. et al. (1997). +46. *Del 2*. Stockholm: Liber AB.
- AÖB – Hellström, G. & I. Zalcmanis (1996). *Andra övningsboken i svensk grammatik*. Stockholm: Bonniers.
- FÖB – Hellström, G. (1994). *Första övningsboken i svensk grammatik*. Stockholm: Bonniers.
- PTF – Mathlein, M. (2001). *Plats, tid, form*. Stockholm: Marianne Mathleins förlag.
- RS 2009 – Scherrer, P. L. & K. Lindemalm (2009): *Rivstart. B1+B2 Övningsbok*. Stockholm: Natur & Kultur.
- RS 2017 – Scherrer, P. L. & K. Lindemalm (2017): *Rivstart. B2+C1 Övningsbok*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Strandberg – Strandberg, M. (2015). *Färjan*. Stockholm: Norstedts.

Literatura

- Dahl, Ö. (2020). Så formar vi framtiden. *Språktidningen*, 6/2020. Preuzeto sa
<https://spraktidningen.se/artiklar/2020/08/sa-formar-vi-framtiden>
- Hilpert, M. (2006). A synchronic perspective on the grammaticalization of Swedish Future constructions. *Nordic Journal of Linguistics*, 29.2, 151–172. doi: 10.1017/S0332586506001569
- Holmes, P., & Hinchliffe, I. (1994). *Swedish: A Comprehensive Grammar* (3rd ed.). London: Routledge.
- Holmes, P., & Hinchliffe, I. (1997). *Swedish: An Essential Grammar* (2nd ed.). London: Routledge.
- Teleman, U., Hellberg, S., & Andersson, E. (1999b). *Svenska Akademiens grammatik. Del 4: Satser och meningar*. Stockholm: Svenska Akademien.

Summary

PRESENT TENSE AND *SKA + INFINITIVE* AS MEANS OF EXPRESSING FUTURE PREDICATIONS IN MODERN SWEDISH

Swedish does not have any inflectional form of the verb to indicate simple future, and uses instead several other means in order to express this type of futurity. Future predications in this sense can be expressed by means of the simple present tense, usually in conjunction with a time adverbial, or with constructions *ska + infinitive*, *kommer (att) + infinitive* and *tänker + infinitive*, all of which, beside futurity, express some type(s) of modality. This paper focuses on the present tense and the construction *ska + infinitive* as two of the most frequent and modally most dissimilar means of expressing future predications in Modern Swedish. By analyzing a number of examples of (mostly simple) Swedish sentences, we aim to illustrate and analyze temporal and modal components of these means of expressing future predications, as well as to investigate their compatibility with (in)animate subjects in Swedish sentences. We find, inter alia, that the present tense is the most neutral means of expressing future predications with regard to modality, unbiased with respect to animacy of the sentence subject, and that the construction *ska + infinitive*, while also unbiased with respect to animacy of the sentence subject, has a strong modal component (indicating intention and/or obligation) when combined with an animate subject; this modal component, however, often gives way to the constructions temporal component when combined with an inanimate subject, which in turn suggests an emergence of *ska + infinitive* as a fully grammaticalized future marker in Modern Swedish. We conclude our paper with several outlines for further investigations of all the means of expressing future predications in Modern Swedish.

Key words: Swedish, future predications, present tense, *ska + infinitive*, grammar of Scandinavian languages, Scandinavian linguistics